

KEY FINDINGS TRANSBASO

Algemene vaststellingen i.v.m. studie- en schoolkeuze

- De overgrote meerderheid (80 à 85%) van de leerlingen die na het doorlopen van het 6de leerjaar basisonderwijs overgaat naar het secundair onderwijs, kiest voor de opties Latijn of moderne wetenschappen.
 - Slechts 10 à 15% start in een technisch georiënteerde of kunstoptie
 - Een zeer klein percentage 2,5 à 5% start in de B-stroom
 - → starten in een optie Moderne of Latijn blijkt dus nog steeds de norm te zijn.
- De **studiekeuze** bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs wordt in de eerste plaats bepaald door de prestaties van de leerlingen voor wiskunde en Nederlands. De interesses van leerlingen spelen daarentegen amper mee.
 - De overgang van basis- naar secundair zorgt dus voor het ontstaan van duidelijk onderscheiden groepen waarbij het zo is dat de optie Latijn gemiddeld genomen de sterkst presterende leerlingen aantrekt, de optie moderne wetenschappen gemiddeld presterende leerlingen en de optie techniek en kunst gemiddeld tot minder sterk presterende leerlingen.
 - We blijven echter vaststellen dat ook de socio-economische status van het gezin een rol speelt.
 - Leerlingen uit gezinnen met een lagere SES zijn, ongeacht voorafgaande prestaties, minder geneigd om voor Latijn en moderne te kiezen dan leerlingen uit gezinnen met een hogere SES.
- Vaak gaat **schoolkeuze** vooraf aan studiekeuze. Ouders hechten ook erg veel belang aan de keuze van een school. Secundaire scholen richten doorgaans hun 1^e graad in, in functie van hun bovenbouw. Dat wil zeggen dat ASO-scholen meestal eerder theoretisch gerichte opties als Latijn en moderne inrichten in de 1^e graad en TSO/BSO-scholen eerder praktijkgerichte opties. Ouders die eerst een school kiezen hebben dus vaak al voor ogen in welke onderwijsvorm ze hun kind (willen) zien terecht komen.
 - Interviews met ouders leren ons dat ook bij schoolkeuze processen van zelf-selectie plaatsvinden
 - Ouders met een lage SES vermijden scholen die ze als elitair aanzien
 - Bij sommige ouders met een hogere SES stellen we een voorkeur voor een school met een 'mix' aan leerlingen van allerlei achtergronden vast
 - Een analyse van de afstanden die ouders afleggen tussen thuis en de secundaire school van hun keuze lijkt uit te wijzen dat ouders met een migratieachtergrond gemiddeld minder grote afstanden afleggen dan ouders zonder migratieachtergrond
 - Uit de interviews met ouders blijkt dat ouders met een migratieachtergrond soms een voorkeur hebben voor (lokale) scholen uit de buurt omwille van onder meer sociale controle. Bij deze ouders bestaat soms de vrees dat zij de greep op hun kinderen zullen verliezen wanneer die lange afstanden moeten afleggen om school te lopen in een onderwijsinstelling buiten de vertrouwde omgeving van de buurt waarin zij wonen.

KEY FINDINGS TRANSBASO

Leerlingen

- Leerlingen beslissen in zekere mate mee over school- en studiekeuze bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs, maar uit interviews blijkt dat:
 - Hun kennis over het secundair onderwijs zeer beperkt en oppervlakkig is → zij zijn zich zeer weinig bewust van de consequenties van de keuzes die ze maken
 - Hun ideeën over de studieopties en onderwijsvormen in het secundair onderwijs zeer stereotiep zijn → zij zijn hierin sterk beïnvloed door de zaken die zij horen over het secundair onderwijs van hun ouders en leerkrachten
- Wanneer je met leerlingen in gesprek gaat over de overgang van basis- naar secundair dan blijkt het watervaldenken zeer sterk aanwezig. Leerlingen rangschikken studierichtingen van moeilijk naar gemakkelijk, spreken over *hoge* en *lage richtingen*, *hoog beginnen*, *(af)zakken*, etc.
 - Dit discours krijgen ze mee van hun ouders en leerkrachten
- Leerlingen die het secundair zullen starten in de B-stroom of een technische of kunst-optie vertonen een lagere schoolbetrokkenheid en hogere futiliteitsgevoelens (gevoel dat onderwijs niets voor hen is) dan leerlingen die zullen starten in een optie Latijn of moderne wetenschappen
- Ouders en de leerkracht van het 6de leerjaar blijken de meest belangrijke bronnen van informatie over het secundair te zijn. Vrienden, broers/zussen en andere volwassenen zijn andere frequent vermelde bronnen van informatie. Leerlingen zoeken verder ook op internet naar informatie
 - Leerlingen uit arbeidersmilieus vernoemen vaker de juf/meester van het 6de leerjaar en minder vaak hun ouders als eerste bron van informatie dan leerlingen uit middenklasse milieus.

Ouders

- Structuur secundair onderwijs blijft erg complex voor ouders en dan vooral voor lageropgeleide ouders
 - Wildgroei aan studie-opties in het eerste jaar A (STEM → aangeboden in scholen met bovenbouw ASO en scholen met bovenbouw TSO, STEAM, LEM, talenturen) maakt zaken nog complexer
- Informatie met betrekking tot de overgang naar het secundair komt niet altijd terecht bij die ouders die er het meest nood aan hebben → observaties oudercontacten
- Ouders verschillen in hun aanpak van het school- en studiekeuzeproces naargelang hun socio-economische achtergrond. Ruwweg kunnen we 2 profielen onderscheiden:
 - Ouders met een hogere SES zijn pro-actiever, gaan al tijdens het 5de leerjaar infodagen en opendeurdagen bezoeken, weten wanneer ze zich moeten inschrijven, weten waar ze moeten zoeken naar info, stellen zich zelfzeker op in contacten met de basisschool (stellen concrete vragen aan leerkrachten tijdens oudercontacten), kunnen rekenen op rijk netwerk van collega's, kennissen, ... dat hen belangrijke info verschaft en hen wijst op mogelijke valkuilen

KEY FINDINGS TRANSBASO

- Ouders met een lagere SES zijn afwachtender, hebben veel minder kennis van het onderwijssysteem, zijn vaak onzeker in hun contact met de basisschool (voelen zich niet altijd bekwaam genoeg om vragen te stellen aan leerkrachten) en kunnen vaak niet terugvallen op een sociaal netwerk (netwerk beperkt zich vaak tot familie en dichte vrienden) dat hen cruciale informatie verschaft over de overgang basis-secundair
 - Voor ouders met een migratieachtergrond is het maken van een school- en studiekeuze vaak nog ingewikkelder omwille van taalbarrières en nog beperktere netwerken.
 - Tegelijk zien we bij ouders met een migratieachtergrond soms ook net een zeer grote betrokkenheid bij het keuzeproses omwille van biografische factoren: ouders die hoger onderwijs gevolgd hebben in het land van herkomst, ouders die net de kans hebben gemist om hoger onderwijs te volgen, etc.

Leerkrachten 6de leerjaar

- Leerkrachten zijn over het algemeen erg betrokken bij het studie- en schoolkeuze proces van hun leerlingen. Ze stellen daarbij het welbevinden van de leerlingen voorop.
- Leerkrachten geven in interviews aan rekening te houden met verschillende factoren wanneer ze studieadviezen formuleren: zowel interesses, studiehouding (medewerking in de klas, zelfstandigheid, planmatig werken, stiptheid met huiswerk) als prestaties spelen een rol. Verder worden ook welbevinden, talenten, intelligentie en maturiteit vernoemd.
 - Niettemin blijkt uit analyses op de kwantitatieve data dat leerlingen uit gezinnen met een hoge socio-economische status (SES), ongeacht hun prestaties of intellectuele capaciteiten, vaker het advies krijgen om een theoretische optie in het eerste jaar A (Latijn, moderne) te volgen dan leerlingen uit gezinnen met een lage SES.
 - Als we specifieker kijken naar de adviezen binnen wat we hier noemen de theoretische opties in het eerste jaar A, dan stellen we vast dat leerlingen uit gezinnen met een hoge SES, ongeacht hun prestaties of intellectuele capaciteiten, vaker het advies krijgen om te starten in de optie Latijn dan leerlingen uit gezinnen met een lage SES.
- De impact van adviezen blijkt evenwel al bij al beperkt. Heel wat ouders leggen de adviezen van leerkrachten naast zich neer. Vooral adviezen voor een technische optie of de B-stroom worden genegeerd.
- Leerkrachten 6de leerjaar voelen zich vaak weinig ondersteund door de basisschool in het hele oriënteringsproces. Het is nog vaak zo dat leerkrachten 6de leerjaar wat geïsoleerd staan in het begeleiden van de school- en studiekeuze van leerlingen. Weinig basisscholen hebben een duidelijk beleid rond onderwijsloopbaanbegeleiding.
 - Hiermee samenhangend, stellen we vast dat de begeleiding van het keuzeproses heel sterk afhangt van leerkracht tot leerkracht. Dit gaat van de activiteiten die de leerkracht organiseert in de klas in het kader van school- en studiekeuze tot de informatie die leerkrachten aan ouders meegeven tijdens oudercontacten.

KEY FINDINGS
TRANSBASO